

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:

Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiunei

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

O schimbare spre mai bine.

A vremurilor grele dată și chemare este, ca să nască și să crească oameni, cari să scie să înfrunte, și să biruiască greutatea vremurilor!

Au vremurile grele această parte bună, dar au fără îndoieală și o parte rea.

Greutățile cresc oamenii mari. Greutățile fac apoi pe de altă parte pe mulți să se retragă din fața lor, să cadă în desperare și în apatie. Curajul și bărbăția sunt frumoase însușiri ale omului în timpuri bune; dar în timpurile grele curajul și bărbăția sunt mai mult: sunt virtuți și adevărată podobă pentru cei ce le posed.

Și în timpurile grele, prin cari trecem, am vădut la noi în biserică, — manifestându-se ambe aceste curente. Am vădut adecă oameni la noi lucrând cu mult curaj și bărbăția la întărirea și dezvoltarea instituțiunilor noastre culturale. Am vădut oameni, pe cari greutatea vremurilor i-a transpus în un feliu de indiferentism și apatie. Am vădut apoi și un al treilea soi de oameni, cari cârtesc mereu asupra multului, seau puținulni bun, carele după timp și împrejurări s'a potut face.

În fața acestor trei curente, cari fiecare își are aderenții săi, mai mulți, seau mai puțini — ne-am întrebat, și ne întrebăm adesea, cum stăm noi ca biserică și ca popor cu acea tendință, pe carea o are în mod firesc ori ce societate, și carea este cunoscută în istoria dezvoltării popórelor sub numele de proces de asimilare, seau de omogenitate?

Și la această întrebare nu potem să aflăm alt răspuns, decât că de bună seamă ne găsim într-o perioadă de tranșițiune, în carea cele trei curente a-

mintite mai sus se găsec factice într'o puternică luptă unul cu altul.

Și să-nțelege de sine, că această luptă pôte să mai țină. După ce însă șansele biruinții sunt, și trebuie să fiă pe partea, carea produce, carea susține, și întăresce și dezvoltă instituțiunile noastre culturale, curentul pe această parte va trebui neapărat să se potenteze, pentru că la noi este puternică iubirea față de biserică și față de popor.

Întempinăm însă în starea, în carea ne găsim astăzi, un însemnat prejudet, și anume: este fapt istoric, că popórele se dezvoltă încet dar cu siguranță și cu trainiciă prin bune și bine organizate instituțiuni culturale; în același timp fapt istoric este, că prin întâmplări și evenimente straordinare popórale se dezvoltă repede. În cazul dântăiu progresul se face cu multe greutate și jertfe, pre când în cazul al doilea, se pôte întâmpla în câteva ceasuri ceea ce nu se spera în ani.

Și oamenii și popórale, cari au atât de multe trebuințe, precum avem noi, sunt mai predispușe și mai accesibile pentru a aștepta îmbunătățirile, de cari au trebuință sêmțită dela întâmplări straordinare, decât dela instituțiunile și lucrările de trainiciă.

Așa este, bagseamă omul făcut să fiă.

Și dacă până acum în dezvoltarea noastră bisericească-scolară n'am potut să facem, și să creăm mai mult, isvorul, ori cât îl vom căuta, nu-l potem afla aiurea, decât în acest prejudet. Și ca să fim bine înțeleși, vom aminti aici un fapt istoric din istoria noastră contimporană, și anume: Ne aducem bine aminte din cele ce se vorbeau, și se scriau prin anii cam dela 1870 până la 1880, că pe atunci mulți din preoții nostri așteptau să se facă îmbunătățirea

stării lor de sus : din partea sinódelor și congresului nostru național-bisericesc. Și marturisim, că preoțimea aștepta acesta cu drept cuvânt, deoarece la îngrijirea acestor înalte corporațiuni aparține fără îndoieală a-se interesa de îmbunătățirea stării și sorții organelor sale. Și ómenii așteptau acesta faptice, adecă să se facă prin fiesarea de ajutóre și salarii. Pentru aceste ajutóre și salarie lipseau înse atât congresului, cât și sinódelor eparchiale fondurile trebuinciose. Și deci congresul și sinódele au trebuit în lipsa de fonduri să se mărginescă a sémâna ideii și a crea în centre și în comune instituțiuni de cultură, — prin cari îmbunătățirea se urmeze de sine ; Și îmbunătățire mulțamită lui Dumnezeu, s'a făcut în toate trei eparchiile, și la Metropoliă ca atare prin crearea de fonduri și fondulețe și prin înmulțirea mijlócelor de educațiune. Și tot ce s'au făcut, s'a făcut numai și numai prin o bună chivernisire a puținului avut, de care a dispus eparchiale și Metropolia la intrarea noastră în viața constituțională.

Și direcțiunea de a lucra și a produce tot mai mult pre terenul cultural inițiată în centrele eparchielor și la Metropoliă nu au rămas fără imitatori. Au început această direcțiune a avé aderenți și prin comune ; ér în faptul acesta noi vedem o însemnată schimbare spre bine.

Musica la noi și corurile noastre.

Disertațiune ținută la adunarea generală din 13 și 14 Aprilie c. a reuniunii învățătorilor ort. români din diecesa Aradului, districtul din dreapta Mureșului, de Valeriu Magdu, profesor de musică la Seminarium.

Ca un moșneg binemeritat, încărunțitul nostru seclu a căpătat mai multe epitete, precum : al aburelui, al industriei, al electricității, al sciințelor etc. Când se va duce dânsul peste 7 ani în noianul aprópe nesfârșit al trecutului, va lăsa moștenire fiului său, seclului viitor, un frumos renume. Toți vor dice, că dânsul a pus temelia progresului colossal, la care a ajuns ómenimea astăzi pe toate terețele și la care are să se avénte abia în viitoriu.

Mașinistul dela tren va dice că dânsul, actualul nostru seclu, a pus fedeul pe ólă, ca să descopere puterea aburelui. Fabricantul va dice, că dânsul a iscodit mașina, din carea acuma ies cu înlesnire milioane de diferiți articoli. Electricianul va adauge, că tot dânsul a întins drotul pe uscat și cabelul pe fundul mării, ér academicianul, învățății și învățătorii îl vor prea-mări, căci dânsul a redus prețul cărților dela 100 la 1 și a respândit lumină.

Vedem prin urmare, că toți aceștia vor avé să

dică câte un cuvânt de laudă despre actualul nostru seclu.

După-ce însă DVóstră ați aflat din program, că eu am să tractez despre musică, îndreptățiți sunteți a me întreba, ce óre va avé să dică despre moșnegul din vorbă, musicantul.

Fără îndoieală că și musicantul va avé să dică lucruri frumoșe despre secul al XIX, va avé să-l admire chiar. Totuși me veți întreba, cum vine, că seclului nostru nu-i dică „seculul musiciei,” cum îi dică al aburelui, al electricității etc. Necontestabil este, că musica nici într'un seclu nu a desvoltat un progres mai frumos ca în secul acesta, și totuși cum vine, că în această privință a rămas fără epitet ? — Acest lucru se esplică în împrejurarea, că secul nostru are numai meritul de a fi cultivat, de a fi desvoltat progresiv musica, ce deja o moștenise dela antecesorii sei. Ca să câștigi astăzi renume, trebuie să te distingi ieșind afară din cercul obicinuit, din cercul cunoscut al progresului normal, dând astfel aceluia progres o periferie, un cerc mai lărgit, mai estins. Seclul nostru însă nu a ajuns să éasă afară din acel cerc prin vr'o descoperire, séu invențiune musicală mai remarcabilă, care să constitue epocă în istoria musiciei. Adevărat, că secul nostru a lărgit periferia cercului musical printr'un mers progresiv gigantic, din care pricină musica lui e mult admirată, dar cu toate astea, ea nu a ajuns la culme, musica nu și-a dat încă ultimul cuvânt în privința perfecțiunii sale. Ea se află pe suișul perfecțiunii și nu se póte prevedé, ce va fi musica preste 100, séu preste 200 de ani. Dela anul 1845, când Ottaviano dei Petrucci a inventat tipurile grafice mobile (ale notelor) construite din metal, cari se pun sub pressă, musica a primit o desvoltare atât de înaintată, încât musica vécurilor trecute nici pe departe nu se póte aseména cu a vécului, în care trăim. Ca să constat divergența mare, ce există între musica de acuma și între cea din vécurile trecute, trebuie să notific numai, că ea a fost din timpurile cele mai antice cultivată cu destulă diligență, căci ea s'a născut de-odată cu omul și se considera ca primul și principalul mijloc de educațiune. Socrate dicea, că filosofia este punctul culminant al musiciei. Din sfânta scriptură aflăm, că în timpul împărăției sale, Regele David întrebuinta la serbări religioșe până la 4000 de musicanți spre a lauda pre Domnul prin cântări vocali și instrumentali. Cu toate astea, musica aceea n'a putut fi așa perfectă cum este cea de astăzi, și n'a putut fi perfectă mai ales în armonii, din pricina că nu au avut sistemul nostru musical, nu studiile noastre musicali, nu școalele noastre de artă musicală, nu instrumentele noastre și nu mai presus de toate tipariul, care a popularizat musica până la cele mai extreme margini.

Seclului nostru însă îi datorim un lucru, care pătrunde adénc în caracterul social al ómenilor. Ca în toți ceialalți factori culturali, secul nostru a fixat și în musică o linie, ce demarcă calitatea specifică

de rassă. Până în secolul al 17-lea muzica se considera mult puțin ca un factor cultural internațional. Dela revoluțiunea francesă încôce însă, și cu deosebire secolul nostru i-a imprimat muzicii un timbru de rassă, un timbru național, care pe timp ce mergem, îmbracă un vesmânt specific național tot mai pronunțat. Acastă calitate a muzicii, care determină individualitatea națională în mișcările musicali ale unui popor, numim „caracterul național al muzicii“ său și „caracterul musical.“

De nașcerea acestui caracter nu avem să ne mirăm. Muzica unui popor e strins încopciată de limba, de obiceiurile, de credința, de moravurile și de simțămintele sale, și decă acestea au primit un caracter propriu individual de rassă, atunci lucru firesc că muzica — ca factor de cultură — nu putea sta indiferentă față de acest caracter, care astăzi provocă cea mai neîmpăcată luptă de rassă.

Decă vom face o comparațiune între caracterele musicali la diferite popóre, atunci numai decăt vom observa, că ele divergéză esențial unele de altele, vom observa adecă, că caracterul musical și respective muzica la fie-care popor are o nuanță amăsurat limbei sale. Astfel la popórele latine vom afla, că muzica le stă — cum am dice — în raport de omogeneitate cu limba, pe care o vorbesc. Întocmai ca limbele popórelor romanice de pildă, și muzica le este dulce, armonioasă, cu o accentuație môle, lină și cu o expresiune ușor curgătoare, pe când din potrivă, muzica, la popórele crivetului de mézá-nópte, e mai expresivă, mai lărmitore, cu accente mai vârtóse și cu expresiune mai greu curgătoare, în conformitate cu limbele lor. Asupra acestui caracter a avut influință clima, temperatura și adecă pozițiunea geografică, în care trăesc diferitele popóre. Tot din aceste motive rezultă faptul, că popórele latine de pildă, cari trăesc sub clima ușoră a ceriului albastru, își execută produsele musicali pe instrumente moi, provădute cu cordi, pe când din contră Germanul și Șvedianul de pildă, cari se află sub cerul moros al popoului nordic, mai prefer instrumentele vârtóse de metal, — Blasen Instrument-ul.

Sub influința acestor elemente fizice dără s'au format caracterul musical deosebit pentru fie-care popor. Astfel ajungem la conclusiunea, că fie-care popor trebuie să-și aibă caracterul musical individual de rassă, care e propriu al său și care în secolul acesta a primit un colorit expresiv național.

Determinat odată caracterul național al muzicii, fie-care popor consciu de individualitatea sa națională tinde astăzi a-și cultiva și a-și desvolta muzica sa națională până la gradul cel mai posibil de perfecțiune. De sine înțeles, că acesta într'o direcțiune corespunzătoare cu caracterul său național. Muzica — ca și limba — s'a dovedit a fi cel mai puternic factor de conservățiune și cel mai eficace mijloc de cultură națională pentru un popor. Importanța ei din acest punct de vedere astăzi au recunoscut-o mai tóte

popórele europene, cari într'olaltă pörtă în greu luptă de rassă. Italianul, Francesul și Germanul cu deosebire au înțeles de mult importanța muzicii ca un puternic factor cultural; ba acum, Germanul, după ce și-a ridicat muzica la un nivel înalt de perfecțiune, cată să-și-o impună și altor popóre. Așa face și Italianul și Francesul și în timpul din urmă a început să-o facă și Rusul. În Rusia de exemplu muzica a primit în timpul din urmă o dezvoltare atât de înaintată, încât a pus în uimire Europa întregă.

De vro două-deci de ani încôce, în Rusia se cultivă muzica cu o activitate atât de accelerată, încât poporul german o califică de feroce. Lucrul e ușor de înțeles. Rusia, care abia în timpul din urmă a ajuns să înțelégă importanța mare, ce o are muzica în respectul cultural, acum după ce a înțeles-o, cată să suplinescă prin dezvoltarea unei activități și diligențe de fier, în timpul cel mai scurt posibil, ceea-ce a negles în decursul unui timp de atâtea vécuri. În acest scop guvernul din Petersburg jertfese sume enorme și a înființat în tóte centrele mari de cultură școle de muzică. O astfel de școlă, care cultivă cu preferința muzica (cântecele) populară, e și cea din Moscva, din care a ieșit corul cu nume european al lui Vladimir Slaviansky Agrenev. Protecționat de guvernul rusesc, Slaviansky cutrieră cu corul seu întreg vastul imperiu al Țarilor, și unde numai află, că există cântece și hore populari, le colectéză, le descrie și le arangieză în coruri frumoase, pe cari apoi le propagă, le populariséză nu numai prin patria sa, ci și prin străinătate. Graba mare, cu care se colectéză în Rusia piesele musicali populare se mai esplică și din împrejurarea, că multe dintre produsele clasice ale geniului poporului rusesc erau pe cale a se da uitării și a se perde. Ca să preintimpine acest inconvenient, Rusia a aflat de trebuință, de necesitate chiar a întemeia școle de muzică, ai căror profesori, împreună cu elevii, întreprind tóte mijlócele posibile pentru de a colecta piesele muzicii populare și a le scăpa astfel de peire.

Dar observ Domnilor, că am început puțin a me abate dela subiectul propriu al disertațiunei mele; vă rog înse să aflați, că cele expuse până aci le-am ținut de lipsă a le aduce, ca din ele tragând conclusiunea, să ne prezentăm cu atât mai limpede situațiunea noastră cu privire la muzică.

Și noi Români, ca un popor cu individualitate proprie națională, și noi avem muzica noastră cu caracter național. Ba decă ar fi vorbă să măsurăm muzica noastră în cantitate și în calitate, atunci am afla póte cu uimire, că ea întrece cu mult, atât în fond, cât și în formă, muzicele celor mai multe popóre din Europa. Muzica noastră e neîntrecută în bogățiile sale, e de o frumseță romantică și atât de variată în speciile sale, încât i-sar putea da cu drept cuvânt atributul de omnilaterală.

Care popor de pildă mai póte arăta în genuinitate atâtea ramuri din produsele sale musicali,

cari ramuri apoi se mai subîmpart în diferite specii, cari de cari mai variate și mai felurite în nuanțe? Un ram al muzicii noastre sunt de pildă Horele, alt ram Doinele, altul Ardelénele și éráși altul Cântecele populare, și toate acestea în sute de variante, cari după natura jocului (dansului) cu care multe din ele sunt însoțite, primesc diferite numiri ca: Ardeleana, Crișana, Someșana, Bănățenă, Lugoșiana apoi Călușé-
rul, Bătuta, apoi Țarine, Brâne, Baze, Sérbe și Frătuțe, mai apoi descânțece, bocituri, chiuituri, colinde și altele, cari toate își au melodiile lor în formă și în nuanță proprie, ca să nu amintesc și despre plăsmuirile mai nouă, ca produse ale geniului musical ajuns acuma la un óreși-care grad de cultură, cum sunt de pildă Romanțele noastre și altele.

Alte popóre, cu puține excepțiuni, nu se pot bucura de o bogăție așa ramificată a muzicii lor genuine, cum e a noastră.

Românul este născut pe cântare. Dela natură vesel, vioiu, ospital și glumeț, Românul decă aude paserea cântând și frunza șuerând, numai decă e în stare să-ți tragă o doină, séu o horă, — căci multe îi sunt dispozițiunile inimii, pe cari le manifestă în cântare. Decă are bucurie — el cântă, decă su-părare — el cântă, decă e amărât — dăinuesce și decă e în jale — se bocesce, tot prin cântare. Și nici nu se póte presupune altfel despre un popor, căruia i-se dice, că e poet din naștere!

Dar ceea-ce trebuie să ne atingă dureros este, că toate acestea constituiesc și până astăzi numai materialul brut, care așteptă să trecă prin mâinile măestrului, ca să-i dea lustrul cuvenit. Musica noastră e ca un diamant în nisip, care așteptă să-l ridici din nisip, să-l lustruesci și apoi să-l așezi unde-ți place, spre podóba casei tale.

La noi până mai în anii din urmă acest tesaur nu a fost băgat în sémă. Inteligența noastră, care ar fi în primul rând chemată să cultive în direcție sănătósă acest ram al artei frumoase, séu nu a putut, séu nu a avut plăcere spre acest lucru. Decă ne aducem însé a minte de maxima că: „voiesce și vei puté,” atunci rămâne pe inteligența noastră acusa grea de a nu-și fi implinit până acum o sfântă datorință față de némul seu. Adevérat, că nu fie-care om inteligent e cu dispozițiuni musicali, dar să observăm numai, că și noi avem compositorii și artiștii nostri, cari póte s'ar încuméta a cultiva musica noastră cu mai mult zél în direcțiunea îndicată, decă piesele noastre românești ar fi căutate într'o măsură cuvenită. De câte ori nu vedem ședénd la pian domnișóra și executând simfoniile lui Hayden și ale lui Mozart, ce i-le a procurat tata dela Lipsca, de i-a făcut o surprisă la ziua numelui ei. Așa stăm în privința asta cu o bună dosă din inteligența noastră.

Ca să nu fiu unilateral trebuie să constat, că nici compositorii nostri, cu puține excepțiuni, nu sunt la înălțimea misiunii lor. Evitând a atinge aici cor-
dile discordante, ating numai cele simfonice, adecă

excepțiunile. Dintre compositorii nostri în România se ocupă mai serios cu cultivarea muzicii noastre d-l Gavriil Musicescu, șeful corului metropolitan din Iasi și profesor de armonie la conservatorul de acolo. D-sa a înțeles mai bine situația muzicii noastre și a pătruns în spiritul ei cu mult succes. D-sa a arangiat nenumérate cântece populare, culese de prin diferite părți, în coruri bărbătești și cu preferință în coruri mixte, cari constituiesc repertoriul laic al corului metropolitan și astăzi cununa noastră frumoasă de flori române. D-sa, prin cultivarea muzicii noastre populare, care este cel mai scump tesaur, a pus gard între trecut și viitor și a inaugurat o eră nouă pe terenul cultural al muzicii noastre. Acéstă direcțiune îndicată de firea lucrului a început deja a pătrunde prin toate stratele noastre musicali și obține pretutindeni rezultate frumoase. Ca să vedeți, cât de grabnic se prind piesele noastre în popor, gândiți-ve, că d-l Musicescu a trebuit numai odată să vină cu cântecetele sale pe la noi, să dea în două-trei locuri concerte, cum a făcut acésta mai anțérți, și deja depildă „Fóie verde fir de nalbă“ și „Dis-a badea“ o cântă cu nesaț și cesta cu fluera în colibă, și cela cu pianul în salon. Ce vom dice despre corurile noastre vocale, cari dând concerte, din acel moment își implu programul cu „frunze verđi“ și „frunđulițe“? Și toate-tóte plac de minune publicului nostru.

În România se cultivă musica pe o scară întinsă, dar și acolo cu preferință musica străină. Ici colea vedem câte o piesă românească virtă între piesele străine, ce implu programele concertelor. Guvernul român de altmintrelea, voind a da un impuls înainte muzicii naționale, a inființat pe la toate liceele câte o catedră de musică, la care se aplică ca profesori elevii ieșiți din conservatoriul din București.

Conservatoriul din București, inființat la anul 1860 și cel dela Iasi la 1864, și-au luat anume ca scop, să desvólte musica în direcțiune națională și să o propage între Români. Din aceste școle ies pe fie-care an câte 20 de artiști, cari se aplică — cum șiseiu — ca profesori de musică pe la licee.

Până astăzi însé aceste înalte instituțiuni de cultură nu au produs rezultatele dorite. Din contră vedem o sumă de artiști români cari, ieșiți din conservatórele române, cutrieră Europa unde, mai perfecționându-se, dau concerte și se angagieză pe la teatre, unde debutéză cu succese splendide. Ce folos însé, când dênșii sunt pentru musica noastră românească literă mórtă! Ne fac ce e drept onóre prin străinatate ca fii de Români, dar am rămas cu atâta; folósele reali nu le tragem noi, ci străinii în al căror serviciu s'au pus.

În timpul din urmă guvernul român, în conțelegere cu Sfântul Sinod, a mai luat dispozițiuni pentru de a se inființa în fiecare comuna rurală mai mare câte un cor vocal. Astfel vedem, că s'a luat un început în privința cultivării muzicii în general,

— de s'ar face baremi dispoziții pentru cultivarea ei în sens românesc. Timpul ne va arăta.

În România au ieșit din timp în timp câte o fôie musicală, care țintea cultivarea muzicii românești, — dér credeți că a putut să subsiste mult timp? Nu! Din lipsa abonamentelor suficiente fôea a trebuit să se sisteze. Astăzi mai există — încât știu eu — numai una, „România musicală“ ce apare sub redacțiunea d-lui Constantin Cordoneanu, de două-ori pe lună. Această fôie face bune servicii cauzei din vorbă, dar mi-se pare, că nici „România Musicală“ nu are spriginul cuvenit din partea publicului.

(Va urmă.)

Capriciile séu tónele.

Ori ce om, care se află în anii de mijloc ai etății, a esperiat la sine însuși, că sunt zile, în cari faptele și cugetările noastre sunt mai stângace ca de altădată, în cari suntem fără voie posomorîți, cuprinși de un sentiment de neplăcere și la nimic dispuși; în cari lucrurile cele mai de nimic ne iriteză; în cari torturăm pe cei de prin pregiurul nostru cu pretensiuni exagerate; scurt: în cari ne suntem nouă înși-ne și altora de nesuferit.

Ne aflăm atunci într'o stare, pe care o numim *indispozițiune*. Atunci sufletul nostru sémână cu un instrument musical discordat. Córdele harfei noastre sufletesci sunt discordate, sunt în disarmonie și deci nu trebuie să ne mirăm, decât atinse fiind, ele nu dau tonuri armonice.

Într'o astfel de stare sufletescă, noi lucrăm mai puțin după dictatele minții superioare, decât după inspirațiunile sentimentului bolnăvit, ne punem în contradicere cu noi înși-ne și ne purtăm, când indispozițiunea noastră a ajuns la un grad înalt, într'un mod de așa, că și cei mai buni amici ai nostri s'ar pute îndoi de noi.

Pe faptele unui om, care e supus des și îndelungat la astfel de conturbări ale sufletului, nu poți conta cu siguranță, el e nestatornic și schimbăcios. Se ăice despre un astfel de om, că „*e un om capricios*“ séu că „*e plin de capricii*“, adecă contradiceri.

Indispozițiunea repetită e un adevărat venin, care subminză într'un grad cu mult mai mare, decât își pot închipui cei mai mulți dintre noi, fericirea noastră și a aceloră cu cari trăim împreună.

„*Capriciul*“, ăice spiritualul principe de *Ligne*, „*e ca și buruiana, care consumă tot și împiedecă a cresce tot ce e bun, fie ca sémână, fie ca plantă,*

și prin urmare de a se transplanta și prospera. Această asemănare e așa de potrivită, încât vęd pe cei mai buni, mai drepți, câte-odată cei mai amabili, mai delicăți și cinștiți ómeni incapabili de a apăre așa cum sunt. Tóte însușirile lor bune sunt suprimate. E întocmai ca și când nu ar avé de loc asemenea însușiri.“

Causa relei dispozițiuni de regulă e a se căuta în stări anormale ale fisicului, cu deosebire în discordarea sistemului nervos. Prin corpul nostru stăm în raport continuu nu numai cu întréga lume vizibilă, ci și cu așa numitele materii inponderabile. Nici o schimbare atmosferică în încordare, temperatură, grad de umedélă, electricitate ș. a. nu trece fără urme pe lângă corpul nostru. Alegerea mijlócelor noastre de nutrire, mistuire bună séu rea, somn liniștit séu întrerupt, stadiul lunei, totul influințeză asupra corpului nostru și mijlocit asupra dispozițiunei noastre sufletesci.

Adesea motivul indispozițiunei sufletesci e de natură curat psihică, cum ar fi supărare pentru neajungerea intențiunilor și dorințelor noastre, așteptări înșelate, ofensarea amorului nostru propriu ș. a. Motivele de categoria celor din urmă sunt adesea așa de subtile, încât nici nu ne putem da bine sémă de ele. Indispozițiunea ne cuprinde adesea fără de veste, fără să ne putem da sémă de ea. Décă însă ne esaminăm cu atențiune și ne rechiámăm tóte în memorie peste ce am trecut în decursul ăilei, descoperim adesea, spre rușinea noastră un mic punct negru, neînsemnat, ca prima zală a unui șir întreg de percepțiuni umbróse, din care în cazul acesta e compusă indispozițiunea noastră. Amorul nostru propriu e atât de sensibil, încât salutarea mai rece a unui cunoscut, cuvântul neprecugetat al unui amic, încrețirea de frunte a unui superior: sunt de ajuns ca să ne întunece cerul nostru sufletesc. Acesta firesce, că e o simțibilitate exagerată, pe care trebuie să ne silim a-o stăpâni și pe care o vom pute stăpâni în urma unei dietetice raționale a sufletului.

Mai independenți de influințele lumii fizice asupra dispozițiunei sufletesci sunt ómenii aceia, cari duc o viéță activă și agitată în aer liber, trăesc cum-pătat și au o voință tare. Mai espuși sunt cei ce stau tot în casă, efemeiații, leneșii și ómenii, cari se ocupă mult cu cugetări abstracte. De aceea mai puține capricii aflăm la țérani, vênători, soldăți ș. a. și mai des la funcționari, învățați, capitaliști ș. a.

Aceste observări din sciința naturală a capriciilor

lor ne dau indigetări escelente pentru încungiuirea și combaterea lor. A nu ședé prea mult, ci mișcare multă în aer liber, o aspirațiune activă și zelosă spre scopuri seriose și folositoare și mai mult ca toate, voința firmă de a nu se lăsa a fi dominat de capriciu. Regimentul de pantof e totdeauna rușinator, vină el ori din ce parte; cel mai rușinos înse din toate regimentele de pantof e acela al capriciului. *Trebuie se punem în luptă întregul nostru orgoliu viril contra unor astfel de cătușe nedemne.*

Până la un orecare grad sunt supuși toți omenii la capricii, și grade mai mici ale acelora le putem combate fără multă greutate, prin simpla tărie a voinței. Dacă indispozițiunea se repetă mai des și atacurile sunt de durată mai lungă, atunci se poate conta cu siguranță, că avem a face cu un morb formal. În cazul acesta lucrul cel mai înțelept e a consulta pe un medic inteligent și a se supune unei cure sistematice a corpului și a sufletului. Să nu întârziăm a face acésta nici un moment, pentru-că cu cât se înrădăcinază acest rău mai tare, cu atât e mai greu a-l vindeca.

Din cele șise rezultă următoarele reguli, ce sunt a se observa față cu capriciile séu dispozițiunea rea:

Dacă ea provine din urit, atunci grăbesce a te ocupa de lucru serios și pe cât se poate de încordător, nu te juca numai cu el, ci caută să l și sfirșesci. Vei afla, că chiar și numai simpla propunere de a te scăpa de starea de suferință, în care te affi, și a te opune răutăciosului contrar, îți va fi de ajutor. Repetăm și la locul acesta, că: orice suferință — și de acésta se ține și capriciul, — trebuie să dispară, îndată ce sufletul întră în acțiune; pentru-că sufletul, ca o unitate, ce nu se poate diferența, nu poate fi dintr'odată activ și pasiv.

Dacă crești, că indispozițiunea ta e cauzată în prima linie prin starea ta fizică — pentru-că o discordare a sistemului nervos, fie ea cauză séu efect, e totdeauna aci în joc — atunci fă o mică călătorie dacă se poate pe jos, fie chiar și numai o excursiune la țară în apropiere dér nu singur, ci cu soția și copii, dacă ai, séu cu un amic. Dacă nu poți face acésta, atunci taie séu crépă lemne, lucră până ce nu mai scii de obosélă, apoi mănâncă și bea ce-ți place și dacă de altcum ești moderat atunci, nu-ți poate strica nici cât un păhărel beut peste diagonală setei.

Când însă dispozițiunea ta rea e cauzată prin idei neliniștitoare, séu cum se întâmplă câte-odată — în urma unei lucrări spirituale obositoare, — atunci

distréză-te, du-te la teatru, cercetéză societăți vesele séu cel puțin de acelea, unde trebuie să-ți iei séma, scurt, eși afară din tine însu-ți. În nici un cas nu te lăsa în voia indispozițiunii, ci opunete. Cu cât vei lua o inițiativă mai firmă, cu atât mai bine.

Indispozițiunea e pentru spirit, ceea ce e guturaiul pentru corp. Ceea ce ne face să suferim guturaiul — catarul — fizic mai cu înlesnire, e siguranța ce o avem, că e o indispoziția trecătoare. Și catarul spiritual, decât în urma lipsei de energie a voinței noastre, nu l'am lăsat să devină un rău cronic, e trecător. Când negurile negrei dispozițiuni se grămădesc asupra sufletului nostru, când prin acest vël cenușiu, vedem toate cenușiu, atunci să cugetăm, că de-asupra norilor strălucesce sórele, care peste puținé zile va sfășia norii. A reflecta în totdeauna la acésta înpregiurare, e deja un mare câștig moral.

Ieronim G. Barițiu.

„Cinsteșce pre tatăl tēu și pre mamă ta, ca mult și bine să trăiești pre acest pământ!”

Cuvântare, ținută elevilor dela școléle elementare române din Arad cu ocasiunea încheierei anului școlastic, de Iosif Moldovanu, învățătoriu.

Acésta este cea dintâi și cea mai mare poruncă ce a impus-o Dumneșeu copiilor.

Din acésta poruncă dumneșească vedem:

1. Că, pre copiii, cari își cinstesc părinții, îi dărușce Dumneșeu cu viață bună și lungă.
2. Că, pre necinstitorii părinților îi pedepșeșce Dumneșeu, cu pierderea vieții.

Vieța noastră așadară, este în strânsă legătură cu cinstirea părinților.

Și óre, ce-și iubeșce omul mai tare?

Vieța!

Da! — Vieța este tesaurul cel mai scump al omului. De vieța se desparte omul mai greu. Chiar și vermele cel mai mic se luptă și svércoleșce, — când îl atacă cineva, — pentru a-și apăra vieța. — Dar cum nu? — Când toate bunătățile lumii sunt legate de vieța. Cine nu are vieța, nu are nimic. Cine-și perde vieța, perde pre tatăl séu, pe mamă sa, pe frați, pe surori, pe preteni și neamurile sale. Cine-și perde vieța, acela perde toate averile și bunurile sale. Ba! acela care 'și perde vieța ca pedepsă pentru necinstirea părinților, acela 'l perde și pe Dumneșeu și amésurat credinței noastre va ajunge în munca cea vecinică.

Étă dar, pentru ce e vieța tesaurul cel mai prețuit, pentru-că de ea sunt legate toate bunătățile lumii acestia, ba, chiar și iubirea lui Dumneșeu.

Cine nu-și cinsteșce părinții va fi pedepsit de Dumneșeu cu pierderea vieții și a tuturor bunurilor din lume.

Ce pedepsă gróznică!

Și acésta pentru necinstirea părinților!

Ore de ce, și pentru-ce?

Pentru-că noi avem viața dela părinții noștri. Părinții cu voia lui Dumnezeu, nu numai ne-au dat viață, ci ne fac și alt bine: ne grigesc, ne nutresc și ne îmbracă.

Câte nopți nu doarme o biată mamă, ci veghiază lângă leagănul micuțului ei copil; câte lacrimi vârsă de durerea lui când e morbos; câte bucături bune și le trage dela sine, pentru ca să-l grigescă și să-l nutrească pe el!

Cât alergă și trudește bietul tată, pentru ca se câștige familiei sale pâinea de toate zilele! Cât asudă el, pentru ca se câștige cele trebuincioase pentru susținerea și îndestulirea casnicilor săi!

Mari jertfe!!!

Și pentru toate acestea ce resplată au bieții părinți?

În multe cazuri foarte rea!

Mulți copii din zilele noastre nu ascultă de părinți, nu primesc sfatul lor, le întorc vorba, îi îngână: cu un cuvânt nu-i cinstesc.

Și atunci când le face neplăcere un străin, o desconsideră, nu iau în socotă cele zise de el; dar când le face neplăcere însuși copilul lor; atunci se muncesc, se necăjesc, își perd voia, devin morboși și mor.

Etă ce fac copiii neascultători cu părinții lor, le scurtază viața.

Și un asemenea copil se trăiește nepedepsit?

Nu! — —

Pedepsa lui Dumnezeu îl va urmări!

Am zis mai sus, că viața e tesaurul cel mai prețios al omului.

Și chiar fiind că e mai prețioasă, viața o scim folosi mai rău.

Petrecem zile întregi în certe și neînțelegeri cu părinții, cu vecinii, cu pretenii și cu cunoșcuții, și nu meditam asupra vieții noastre cele scurte. Nu gândim la Dumnezeu și la poruncile lui, nu ascultăm de învățăturile lui Isus Christos cele mântuitoare, și nu ne gândim asupra scopului vieții noastre.

Dumnezeu a zidit pre omul cel dintâi din pământ, și a însuflat întrînsul suflet.

Ce suntem dara noi?

Suntem fapturi ale lui Dumnezeu, dăruite cu suflet nemuritoriu.

Trupul nostru este din pământ, și amăsurat legii Dumnezeiești erași se va întorci în pământ, sufletul însă, se va întorci erași la Dumnezeu, la acela care ni l'a însuflat și ni l-a dat.

Șciind noi acesta, ce avem să facem?

Să nu ne îngrigim atâta de trupurile noastre, ci mai multă grige să purtăm de suflet.

Sufletul îl avem dela Dumnezeu. — Dumnezeu însă nu ne-a dat sufletul, pentru ca să-l stricăm și să-l mângâjim cu păcate, ci pentru ca să-l ținem în deplina sa curățenie, să-l întorcem înderept așa precum a fost când ni l'a dat.

Când primim dela cineva vre-un lucru, trebuie să-l întorcem înderept așa cum a fost.

Dumnezeu nu ne-a dat nouă sufletul pentru tot-dé-una, ci numai pe un timp, căci acela are să se reîntorcă erași la Dumnezeu.

Șciind noi acesta, trebuie se grigim dară de sufletul nostru, și să-l înăpoiăm lui Dumnezeu curat, pentru ca astfel se fim vrednici de iubirea lui.

Se vedem cum vom face acesta?

Cunoșcem proverbul: „Banii fac bani.“ Va-se dică, lucrând cu banii câștigăm bani. Lucrând cu mintea, facem lucruri cumiști. Și fiind-că mintea noastră este cea mai însemnată putere a sufletului, prin lucrare cu dânsa ne desvoltăm sufletul și ne apropiăm tot mai tare de Dumnezeu.

„Fiți perfecți precum tatăl vostru din ceriu perfect este.“ Aceste sunt cuvintele Mântuitorului lăsate nouă de moștenire.

Trebuie dar, să ne perfecționăm puterile noastre, voină să ne apropiem de Dumnezeu. Și acesta o vom face atunci, când ne vom îndelâtnici în fapte bune, când ne vom câștiga cunoșcințe multe, multe.

Cunoșcințele și le câștigă omul prin școlă. Școlă este chemată dară, pentru a desvolta sufletul omului. Veniți dară la școlă iubitorilor fi și vă străduiți a învăța, desvoltându-vă astfel mintea, sau mai bine zis judecata voastră, care este puterea sufletului.

Omul care șcie judeca, acela șcie alege binele de rău, frumosul de urit și plăcutul de neplăcut.

Și cine va șci aceste, acela nu va face rău, numai bine, nu va face decât numai lucruri plăcute și frumoase.

Acela nu va necinsti părinții șciind că necinstirea părinților e lucru urit și rău;

Acela va încungiura certa și sfada și va căuta pacea; Acela va încunjura lenea, și va iubi lucrul, se va face om lucrătoriu;

Acela va urî furtul și minciuna, și va fi om drept și de omenie.

Și făcând toate aceste, va fi iubit de părinții săi, de semenii săi, și de bunul Dumnezeu.

Etă! — cum pôte fi omul fericit pe acest pământ.

Veniți dară iubitorilor la școlă, ca se învățați și să vă cultivați sufletele vóstre, pentru ca să șciți folosi viața voastră cea prețuită, cinstind pre părinții și pre mai marii voștri, — căci: — acesta este voia lui Dumnezeu.

Primiți din parte-ne, ca dela părinții voștri sufletești aceste sfătuirii de despărțire, urmați-le și Dumnezeu va lungi viața voastră, vă va cruța de neajunsuri și veți ajunge la bine, așa, încât la adâncile noastre bătrânețe se ne putem bucura și noi de starea și fericirea voastră, vădându-vă a fi omeni onești și de omenie. În locul micuțelor case ereditate dela părinții voștri, se vă vedem cu case mai mari și mai frumoase, cu holde sémenate și cu grajduri pline, arédicate și câștigate de voi și prin străduința voastră.

Și pentru ca să ajungeți toate aceste, vă dorim vouă și părinților voștri: să trăiți mult și bine pre acest pământ.

D I V E R S E.

† *Cas de mörte.* Marți e trecută am primit o tristă veste din Mezieș. Daniil Roman, fratele Escelenției Sale I. P. S. D. arhiepiscop și metropolit Miron Romanul, a reposat în aceiași zi. Daniil Roman a fost un fruntaș al comunei Mezieș. Mult timp el a fost, ca cel mai de frunte proprietar și econom în comună, jude comunal și episcop al bisericii din Mezieș. Ca atare el a contribuit mult la înaintarea comunei sale. Astfel între altele prin stăruințele și jertfele sale s'a zidit o nouă și frumoasă biserică, care a fost sântită prin Escelenția sa în anul 1888. Basa materială pentru zidirea bisericii a fost pusă de tatăl lui Daniil și al Metropolitului nostru, de George Roman, ér după mörtea bêtânului, Daniil fiind ales de episcop, a sporit în mod însemnat fondul modest și a realizat dorința bêtânului, de a zidi o frumoasă biserică.

El lasă după sine un nume bun, un nume de bărbat, care a lucrat mult pentru binele obștesc. Fie-i odihna lină și memoria neuitată!

* *Programa examenelor* la școala superioară de fete în Arad: I. a) Luni în 26 Iunie n. a. c. dela 8—11 ore a. m. despărțământul III (clasa VI și VII) din toate studiile obligatöre. b) dela 2—3 d. a. din limba franceză. c) dela 3—6 ore d. a. despărțământul I. (clasa III și IV) din toate studiile. II. d) Marți, în 27. Iunie n. dela 8—11 ore a. m. despărțământul II. (clasa V) din toate studiile. e) dela 3—5 ore d. a. musica instrumentală și vocală; f) la 5 ore împărțirea testimoniilor și încheierea anului școlastic.

* *Convocare.* Comitetul central al reuniunii învățătorilor români gr. or. din districtul Consistoriului eparchial orădan, convöcă adunarea generală învățătorască pe ziua de 25 Iunie st. vechiu, (7. Iuliu, n.) a. c. în școala română gr. or. din Oradea-mare, — cu începere la 10. ore înainte de amëdi. La acëstă adunare sunt poftiți a participa învățătorii gr. or. rom. de sub jurisdicțiunea Consistoriului orădan, fiind invitați și toți aceia, cari se interesază de cultura și promovarea învățământului nostru poporal. Program a. 1. Deschiderea adunării prin președinte. 2. Constatarea membrilor prezenți. 3. Concluzul ce are a se lua, cu privire la subșternerea Regulamentului la Inaltul Ministeriu. 4. Rëportul comitetului central. 5. Censurarea rëportelor singuratecelor despărțăminte. 6. Rëportul cassariului și al bibliotecariului. 7. Preliminariul pe anul școl. 1893—94. 8. Primirea de membri noi, cari s'ar însinua. 9. Disertațiunile, séu alte propuneri însinuate la presidiu. 10. Programa pentru adunarea procsimă. 11. Închierea. — Oradea-mare, 22 Maiu (3 Iunie) 1893. — Nicolau Zigre, președinte. Elia Bochiș, notariu.

* *Bibliografie.* A apărut: „Arta de a trăi“ de Stugau (August von Schmidt.) Traducere liberă de Ieronim G. Barițiu. Brașov. Tipografia A. Mureșianu, 1893. Format 8° mic cu 203 pagini. Prețul 50 cr. (1 corönă).

Cuprinsul: Intöducere. Sănătatea. Fie-care ți aparține vieții. Activitate și recreare. Speranța, aducerea aminte și părerea de réu. Capriciile séu tönele. Grija. Pasiunile. Supărare, suferință, durere, nefericire. Desperare, sinucidere. Pacea. Mörte, nemurire, încredere în Dumnezeu. — În capitolele acestei cărți autorul arată, cari sunt obstacolele principale, ce ne împiedecă a ne bucura de viață și cum avem se le delăturăm. Recomandăm atențiunei cetitorilor nostri acëstă carte instructivă, mai vërtos, că d-l I. G. Barițiu a îmbrăcat-o într'o limbă bună română. Ca probă reproducem în nrul de astăzi capitolul despre: „Capricii séu töne.“

C o n c u r s e.

Cu termin de alegere pe ziua 4/16 Iulie a. c.; se escrie concurs pe stațiunea învățătorască din comuna Ghiroda, inspectoratul Timișorii.

Emolumentele anuale sunt: 1) bani gata 200 fl.v. a. 2) în naturale 30 chible de grâu și 20 chible de curuz 3) cinci jughere de pământ, după cari învățătorul are a suporta sarcinile 4) 20 metri cubici de lemne, din cari se va încălzi și sala de învățământ, 5) cortel liber cu 2 încăperi și grădină, precum și ștalog pentru vite.

Dela recurenți se cere pe lângă calificațiunea prescrisă pentru stațiuni de frunte, încă și atestat de conduită morală și de aptitudine de a conduce corul vocal esistent. Recursele sunt a se adresa subscrisului inspector de școle, în Timișóra-Fabric. Recurenții au a-se presenta în vreo Duminecă ori sêrbătöre în s. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Din ședința com. par., ținută în Ghiroda la 29 mai v. 1893.

Pentru comitetul par.:

Ioan Pop, m. p.
preot, ca pres.

Cu consensul ppresb.: Dr. TR. PUTICI m. p., insp. scl.

Nr. 2366.

Inaltul Ministeriu reg. ung. de cult și de instrucțiune publică sub 21 Maiu a. c. Nr. 21.801, publică concurs la două stipendie de câte 400 fl. anual pentru **academia reg. ung. de comerțiu din Fiume**, cu începerea anului școlar 1893/4. Recurenții pot fi de veri ce confesiune dacă au finit a IV, séu a V-a clasă a cutarei școli medie publice cu calcul eminent din studii și bun din purtare. La recurs se alătură 1. carte de botez, 2. testimoniul școl. din 1892/3, 3. atestatul oficial de séraciă, 4. dacă recurintele séu cutare frate al séu are deja ștendiu și din ce fond? 5. tata séu tutorul recurintelui se deie declarațiune că tinerul va continua în Fiume până la esamenul de maturitate inclusiv.

Recursele se se trimită la inspectoratul reg. școl. în Fiume (Fiumei m. kir. h. tanfelügyelőség), până în 15 Iuliu st. n. an. curent.

Recursele ce se vor trimita deadreptul la ministeriu nu se vor lua în socotință.

Arad, 27 Mai st. v. 1893.

Consistoriul Aradului.